

EDITORIÁL 1

Témou prvého čísla *Slovenského národopisu* v tomto roku je digitálna etnológia. Tento podtitul obsahuje v kontexte domáceho vedecko-výskumného prostredia terminologickú nejasnosť, ktorú sme však zámerne (a trochu zlomyseľne) včlenili do výberu orientačných tém pre potenciálnych autorov. Pripomíname, že prvou z nich bola digitalizácia, digitálne archívnictvo a kurátorstvo, sprístupnenie (hmotného alebo nehmotného) kultúrneho dedičstva a iných etnologických a antropologických materiálov v online užívateľských prostrediach. Druhou témou bolo využitie digitálnych nástrojov ako metodologických prostriedkov v etnologickom a antropologickom výskume. Poslednou, a práve tou nastrčenou, témou boli digitálne technológie ako predmet antropologického výskumu a reflexia ich funkcie a významu v súčasných spoločnostiach. Motívom tohto úskoku, ktorý je možné z hľadiska problému definovania *digital humanities* nastražiť aj v ostatných spoločenských a humanitných vedách, bolo zistiť, ako sa v domacom vedecko-výskumnom prostredí pristupuje k spojeniu výrazov digitálny a etnológia.

Stanovená výzva na toto tematické číslo je podporená realizáciou vnútroústavného projektu na Ústave etnológie SAV s názvom *Digitalizácia a počítačové spracovanie archívu textov ÚEt SAV* (č. 45/2017, doba trvania: 2018 – 2022), ktorého integrálnou časťou je mapovanie digitálnych textových zdrojov slovenskej (prípadne stredoeurópskej) etnológie a nastolenie vedeckej a odbornej diskusie o možnosti využitia výpočtových procesov v etnologickej a antropologickej praxi. Rozvoj pokročilých informačných a komunikačných technológií a ich výrazné prenikanie do metodológie humanitných a spoločenských vied naznačuje, že samotná digitalizácia už nie je dostatočná, a je potrebné spoločne uvažovať o tom, ako je možné systematizovať a štandardizovať digitalizované dáta, ako ich výpočtovo spracovať tak, aby zjednodušili, urýchlili alebo interpretačne obohatili vedecko-výskumnú prácu etnológov.

Pred uvedením jednotlivých štúdií a príspevkov tohto tematického čísla konštatujeme, že ani jeden z odoslaných autorských textov sa nevenuje tretej, teda podstrčenej, téme digitálnych technológií ako predmetu skúmania. Považujeme to za prejav potreby špecifikovať a komunikovať vyššie uvedené metodologické a epistemologické otázky využitia digitálnych technológií v etnológii a antropológii, ako aj za schopnosť autorov jasne odlíšiť kompetencie digitálnych technológií v týchto vedných disciplínach.

Prvým textom je slovenský preklad vedeckého článku od W. F. Umi Hsu, pôvodne publikovaného v americkom časopise *Journal of Digital Humanities* s názvom *Digitálna*

etnografia na ceste k rozšírenému empirizmu: Nový metodologický rámec. Prínos a jedinečnosť tohto textu spočíva práve v explicitnom určení hraníc medzi digitálnou technológiou ako predmetom a metódou v etnografii. Na rôznych príkladoch ilustruje to, ako digitálne nástroje (napr. dolovanie dát, mapovanie a vizualizácia zvuku, geo-mapovanie) dokážu rozšíriť metodologický prístup k skúmaným javom. V štúdii od Jany Ambrózovej s názvom *Aplikácia digitálnych technológií vo výskume tradičnej inštrumentálnej hudby na Slovensku* nachádzame veľmi komplexný prehľad toho, ako sa digitálne technológie aplikujú v etnomuzikologickom výskume nielen v zahraničí, ale hlavne v rámci domácich výstupov od 70. rokov 20. storočia až dodnes. Článok *Etnografia s využitím digitálnych analytických programov (CAQDAS) a geografických informačných systémov (GIS)* od dvojice autorov Ivan Murin a Pavol Midula na praktických príkladoch prezentuje možnosti a výhody využívania kvalitatívnych nástrojov CAQDAS a lokalizačných nástrojov geografických informačných systémov. Texty od Lucie Ditmarovej *Digitalizácia a multimediálne prezentačné produkty Národného osvetového centra – epizódy jedného digitalizačného projektu* a od Miroslava Hanáka *Digitálny fond tradičnej ľudovej kultúry. Projekt – databáza – sprístupnenie* sa venujú prvej z vypísaných tém, ilustrujú teda technické a operatívne podmienky digitalizačných a archívnych projektov na príslušných pracoviskách (Centrum pre tradičnú ľudovú kultúru – CTLEK, Národné osvetové centrum – NOC), takisto ako krátka, ale informáciami nabitá správa *Stav textového archívu Ústavu etnológie SAV a možnosti jeho digitálneho spracovania* od Tomáša Kubisu a Andreja Gogoru.

Na záver sumarizujeme, že uvedené texty a ich autori, pochádzajúci z rôznorodých oblastí, majú spoločné najmä nadšenie z možnosti aplikovania digitálnych technológií vo svojej vedeckej a odbornej činnosti (čiastočne aj s uvedením kritických a polemizujúcich poznámok). Okrem toho sa v nich často naskytuje požiadavka štandardizácie, voľného prístupu a prepájania dát a databáz s cieľom ich ďalšieho spracovania a vedeckého využitia, ďalej potreba interdisciplinárnych projektových činností, ale aj expertných konzultácií, resp. problém koordinácie humanitných vedcov a IT pracovníkov. Dúfame, že vďaka nastoleniu tejto diskusie a jej ďalším rozvíjaním prispějeme k tomu, aby sa digitálne technológie využívali v slovenskej etnológii a antropológii systematicky, koordinovane a kreatívne.

ANDREJ GOGORA,
Ústav etnológie SAV v Bratislave,
hostujúci redaktor